

פרשת קדושים תשע"ט
איזהו זקן?

ויקרא פרק יט פסוק לב

מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך אני יקוק:

רש"י

מפני שיבה תקום - יכול זקן אשמאי, תלמוד לומר זקן, אין זקן אלא שקנה חכמה: **והדרת פני זקן** - איזהו הדור, לא ישב במקומו ולא ידבר במקומו ולא יסתור את דבריו. יכול יעצים עיניו כמי שלא ראהו, לכך נאמר ויראת מאלהיך, שהרי דבר זה מסור ללבו של עושהו, שאין מכיר בו אלא הוא, וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך:

רמב"ן

מפני שיבה תקום - יכול מפני זקן אשמאי, תלמוד לומר זקן, אין זקן אלא שקנה חכמה, לשון רש"י, ולשון תורת כהנים (פרק ז יא). והוא השנוי בגמרא במסכת קדושין (לב ב), תלמוד לומר זקן, אין זקן אלא חכם, שנאמר (במדבר יא טז) אספה לי שבעים איש מזקני ישראל, ורבי יוסי הגלילי אומר אין זקן אלא שקנה חכמה, שנאמר (משלי ח כב) ה' קנני ראשית דרכו. והנה לדברי שניהם אין המצוה אלא

בחכם: ואונקלוס אמר, מן קדם דסבר באורייתא תקום ותהדר אפי סבא, ומשמעות דבריו שגם הוא סובר כן. ועם כל זה, העולה מן הגמרא לפי פסק ההלכה אינו כן, שהרי אמרו (קידושין לב ב) איסי בן יהודה אומר כל שיבה במשמע, ואמר רבי יוחנן (שם לג א) הלכה כאיסי בן יהודה. והנה יצוה בכל שיבה אפילו על אשמאי שהוא הבור, ויחזור ויצוה על הזקן שהוא הקונה חכמה ואפילו יניק וחכים. ויתכן שיהיה גם כן דעת אונקלוס, אבל יתרגם יניק וחכים בשיבה, דאתא זקן וגלי בשיבה שבכללה כל השיבות בין שיבת התורה בין שיבת הימים:

רמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק י

[א] כל תלמיד חכם מצוה להדרו ואף על פי שאינו רבו שנאמר מפני שיבה תקום והדרת פני זקן זקן זה שקנה חכמה, ומאימתי חייבין לעמוד מפניו משיקרב ממנו בארבע אמות עד שיעבור מכנגד פניו.

[ב] אין עומדין מפניו לא בבית המרחץ ולא בבית הכסא שנאמר תקום והדרת קימה שיש בה הידור, ואין בעלי אומניות חייבין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקין במלאכתן שנאמר תקום והדרת מה הידור שאין בה חסרון כיס אף קימה שאין בה חסרון כיס, ומנין שלא יעצים עיניו מן החכם כדי שלא יראהו עד שלא יעמוד מפניו, שנאמר ויראת מאלהיך הא כל דבר שהוא מסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך.

משנה מסכת אבות

[פ"א מ"א] משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה הם אמרו שלשה דברים הוו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה: משנה מסכת אבות פרק ה

[פ"ה משנה כא] הוא היה אומר בן חמש שנים למקרא בן עשר למשנה בן שלש עשרה למצות בן חמש עשרה לתלמוד בן שמונה עשרה לחופה בן עשרים לרדוף בן שלשים לכח בן ארבעים לבינה בן חמשים לעצה בן ששים לזקנה בן שבעים לשיבה בן שמונים לגבורה בן תשעים לשוח בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם:

מלכים א פרק יב

(יג) ויען המלך את העם קשה ויעזב את עצת הזקנים אשר יעצהו: (יד) ויזכר אליהם פעצת הילדים לאמר אבי הכביד את עלכם ואני אסיף על עלכם אבי יסר אתכם בשוטים ואני אסר אתכם בעקרבים: (טו) ולא שמע המלך אל העם כי היתה סבה מעם יקוק למען הקים את דברו אשר דבר יקוק ביד אחיה השילני אל רבבעם בן נבט: (טז) וירא כל ישראל כי לא שמע המלך אליהם וישבו העם את המלך דבר לאמר מה לנו חלק בידו ולא נחלה בבוני ישי לאהליך ישראל עתה ראה ביתך דוד וילך ישראל לאהלו: (יז) ובני ישראל הישבים בערי יהודה וימלך עליהם רבבעם: פ (יח) וישלח המלך רבבעם את אדרם אשר על המס וירגמו כל ישראל בו אבן וימת והמלך רבבעם התאמץ לעלות במרכבה לנוס ירושלים:

בראשית פרק ב פסוק ז

וייצר יקוק אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה:

תהלים פרק קלט פסוק ה

אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפפה:

שפת אמת לפרשת תזריע [שנה תרנ"ט]

במד' אחור וקדם כו' נוחל ב' עולמות. כפכה רמז לבי' יודין דוייצר. שני יצירות בעוה"ז ובעוה"ב. דהגוף בעוה"ז אחור מכל הברואים. אבל בני"ה הם בני עוה"ב בכח המילה זה היוד דקדם ואברהם אבינו ע"ה הוציא זה מכח אל הפועל לבוא לבחי' קדם. ועליו דרשו מי הקדימני ואשלם. ובכלל ישראל שניתן להם התורה בהר סיני נתעלו לבחי' קדם. ועי"ז כי אמרתי בני עליון כולכם. אבל אאע"ה שזכה למילה קודם התורה כי בו מי הקדימני. ולעתיד עתידין בני"ה להיות קדום לכל כמ"ש כעת יאמר ליעקב כו' מה פעל אל. אבל גם בעוה"ז בכח המילה והתורה יכולין לזכות לבחי' קדם. כמ"ש מי יעלה לנו השמימה. וכן בש"ק דהוא מעין עוה"ב הוא בחי' קדם. ומי"מ כל איש ישראל הסדר שלו אחור ואח"כ קדם. ולכן היצה"ר בא מקודם בחי' אחור ואח"כ נעשה גדול ויש ב' היצרים. אבל לבסוף צריכין להתעלות לימי קדם. וכמו שהיצה"ר שליט בלבדו בקטנותו. כן בסוף צריך להיות נקי מיצה"ר ולהיות היצי"ט שליט בלבדו. לכן נקי זקן שקנה חכמה ומגרש היצה"ר לכן והדרת פני זקן. ומי שזוכה בנערותו להיות נקי מיצה"ר נקי זקן מיד: